

Un combatent amb vida privada

Recordar la trajectòria política i l'activitat pública d'Andreu Nin, setanta anys després d'haver estat detingut i assassinat, hauria de representar també la recuperació d'una faceta que sovint hom oblida dels homes públics: la vida privada, el fet que foren homes amb virtuts i febleses, i que, com tothom, estimaven i necessitaven ésser estimats. Una vida que, sovint supeditada a l'activitat pública, sol quedar completament eclipsada, si no oblidada i enterrada.

L'any 1992, al documental de TV3 *Operació Nikolai*, que va desentrellar definitivament l'assassinat de Nin, hi apareixia una de les seves filles, la Nora, amb un retret, de segur, inevitable: del Nin polític ho sabem tot, però... i del Nin pare, què en sabem? La Nora, com l'Ira, l'altra filla russa, va perdre el pare quan encara era una nena, i ha hagut de viure tota la vida amb la recança d'un pare absent en moments molt importants de la vida. Absent, no tan sols després de la seva mort.

Nin fou el prototip de revolucionari, d'home d'acció, d'intel·lectual i de polític, que va posar en primer pla la realització de l'ideal: a partir d'un moment determinat, la revolució va esdevenir l'objectiu fonamental de la seva vida, en el qual van quedar vertebrats tots els altres aspectes. Per aquesta raó Nora es podia queixar de no tenir un record de Nin com a pare. Un Nin que des del naixement de la seva filla havia patit presó en diverses ocasions, havia ocupat càrrecs de responsabilitat a Rússia i a Catalunya, havia viatjat en missions polítiques per tot Europa... havia desenvolupat, en fi, una activitat política tan absorbent que li havia deixat molt poc temps per a fer de pare.

La primera família. Però la Nora i l'Ira no són les úniques filles que es poden queixar de manca de pare. Per bé que fins fa poc temps era pràcticament un misteri, avui sabem que Andreu Nin, abans d'anar-se'n a l'URSS, l'any 1921, va tenir una família a Catalunya. Aproximadament entre 1912 i 1913, un Nin encara molt

Andreu Nin (1892-1937) és conegut sobretot per la faceta política –fou un dels líders del POUM– i per la literària. Malauradament, també és recordat per la seva mort tràgica ara fa setanta anys. Però hi ha aspectes poc coneguts de la seva vida que en mostren la cara més humana.

jove, amb tot just una vintena d'anys bo i fets, iniciava una relació sentimental amb Maria Andreu i Baget, que havia nascut a Reus l'any 1881. La Maria, per tant, era onze anys més gran que Nin. Mestra d'escola, havia estudiat com Nin a l'escola Normal de Tarragona, però sembla que es van conèixer a Barcelona. Nin hi residia des de l'octubre de 1910, on militava a les

files del republicanisme nacionalista. Des de 1912 havia iniciat una intensa activitat pedagògica com a professor a l'Ateneu Enciclopèdic Popular i com a director de l'Escola Horaciana i de l'Ateneu Obrer de la Barceloneta. I el maig de 1913 començà una nova militància dins de la Federació Catalana del PSOE.

Fou en aquest marc que es van conèi-

xer l'Andreu i la Maria, molt possible-ment a l'Escola Horaciana. Aleshores va començar una relació que havia de durar prop de deu anys, i que de segur que fou complicada. Com evoca la néta d'ambdós, Cristina Simó –tot espigolant records familiars–, “no van pas tenir una relació gaire fàcil, pel caràcter de tots dos, pel moment històric, per les seves idees, perquè el meu avi devia entrar i sortir de la presó tot sovint, etc...”. Però l'any 1915, a resultes d'aquesta relació, va néixer la seva primera filla, la Maria Antònia. Poc temps després, per raons econòmiques, Nin va entrar a treballar a la casa comercial Tusell Germans, que el va enviar a Egipte, al Caire. Des d'allà, el maig de 1916, enviava un telegrama a la Maria, tot recordant el primer aniversari de la seva filla. El text no podia ser més lacònic: “Heureux anniversaire notre petite. Nin.” Anava adreçat al carrer Lancaster, 16, de Barcelona. L'absència d'un any no havia refredat el vincle. En tornant a Barcelona, a partir de 1917,

van mantenir la relació, i el 1918 va néixer el segon fill, en Carles Albert. Però l'Andreu i la Maria no es van casar mai. I els fills mai no van dur el cognom del pare.

La família russa. El juliol de 1921, en assistir al congrés fundacional de la Internacional Sindical Roja, a Moscou, Nin va començar l'aventura soviètica. Engrescat per la revolució russa, i fugint, alhora, de les persecucions de què era objecte el moviment obrer a Catalunya –eren els anys del pistolerisme i de les repressions de Martínez Anido–, va romandre a l'URSS fins a l'agost de 1930. I allà va refer la vida. L'any 1922 va conèixer una ex-ballerina del ballet de l'Òpera de Moscou, que aleshores era secretària de la Internacional, Olga Tarèeva, i s'hi va casar. L'any sobre, el 1923, Nin es va fer famós a Moscou quan l'Olga va tenir un part triple. D'aquest part, però, només va sobreviure una nena, l'Ira. I un any més tard naixia la Nora, la segona filla de l'Andreu. L'estada a Moscou no devia ser fàcil per a la família Nin: foren anys de viatges polítics per tot Europa –Itàlia, Holanda, França–, de lluites intenses per a evitar la consolidació de l'estalinisme i, finalment, d'ostracisme i marginació.

Fou amb aquesta família russa que el setembre de 1930 Nin arribava a Barcelona, en plena crisi de la monarquia alfonsina. Abans, però, a Letònia, Nin i Olga es van haver de tornar a casar, perquè, com va recordar Nin mateix, “érem en un país reconegut. Així, doncs, ni la dona era la meva dona ni els fills eren els meus fills”, i si volien continuar el viatge s'havien de casar: “Al cap de vuit anys de casat vaig tornar-hi. La meva dona es mereix ben bé dos matrimonis”, explicava a un periodista poques setmanes més tard.

Els anys republicans. Mentrestant, la Maria, la primera dona, s'havia casat l'any 1927 amb Ismael Simó, que va reconèixer com a propis els fills de la Maria i de l'Andreu i, alhora, els va donar el cognom. Per aquesta mateixa època la Maria va fundar a Sabadell una escola per a noies.

Centrat de bell nou en la vida política catalana, lluitant per la recomposició

del moviment comunista a Catalunya i a l'estat espanyol, i lliurat també a la feina de traductor del rus, Nin va voler recuperar la relació amb la família catalana. Com recorda Cristina Simó, la Maria no en va voler saber res, i la filla gran féu costat a la seva mare. Però, en canvi, el fill, en Carles Albert, hi va entrar en relació, i d'amagat tant de la família catalana com de la família russa, sembla que pare i fill van tenir alguna relació, sempre difícil de precisar. El fet és que els correligionaris polítics de Nin mai no en van saber res i només vagament tenien notícia d'una família catalana prèvia.

Perquè, per a tothom, l'única família d'Andreu Nin era la legal, formada per una dona russa i dues filles que, com recordava poc abans de morir Maria Aurèlia Capmany, estudiaven a Barcelona en una escola catalana. Molts anys més tard, es va parlar d'un suposat idil·li que Nin havia viscut amb Mercè Rodoreda, però la veritat és que l'única persona que en va parlar, sense cap prova documentada, fou la periodista Anna Murià.

El llegat biològic. L'assassinat de Nin, el juny de 1937, va colpir moltes vides. La família russa, l'Olga –que va morir als Estats Units–, la Nora –que es va casar i viu a Itàlia– i l'Ira –casada i resident als Estats Units– van anar sobrevivint amb el trauma de la desaparició. La família catalana va viure entre secrets i silencis. La Maria va morir a Barcelona el 1940. En Carles –que durant la guerra fou pilot de l'aviació republicana i va morir l'any 1969 d'accident prop de l'aeròdrom de Sabadell– recordava que no va poder fer la instrucció militar a Rússia, perquè segurament no n'hauria tornat mai, pel fet de ser fill de qui ho era... La Cristina, la néta, ara intenta a correu recuperat uns records i una història que considera propis, però que li han estat amagats durant molts anys.

Tot plegat forma part de la tragèdia d'Andreu Nin, d'una tragèdia que, com recordava l'escriptor Albert Camus, assenyalant que la seva experiència va salvar l'honorabilitat del socialisme de l'època, és també, en bona mesura, la tragèdia del segle XX.

Pelai Pagès i Blanch